

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการเริ่มใช้แผนพัฒนาประเทศในปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากมาย ความเจริญเติบโตนี้มีได้อยู่กระจายทั่วไป แต่กลับทำให้ความไม่เสมอภาคในการกระจายความเจริญระหว่างพื้นที่มากขึ้น โดยความเจริญส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครได้กลายเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ เป็นที่รวมของกิจกรรมทุกประเภท ทำให้มีการอพยพของประชากรเข้าสู่กรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมากและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหโดยการกระจายความเจริญออกไปสู่จังหวัดที่ติดกับกรุงเทพมหานคร โดยรัฐบาลได้ผลักดันโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานครไปสู่จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีข้อได้เปรียบในเรื่องทำเลที่ตั้ง เพราะตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาและปากอ่าวไทย อีกทั้งยังอยู่ใกล้กับการท่าเรือกรุงเทพมหานคร การขนส่งวัตถุดิบและสินค้ากระทำได้โดยสะดวก จึงทำให้จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก โดยในปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 2,947 โรงงาน สำหรับอำเภอพระประแดงซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการที่มีอาณาเขตของพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร อีกทั้งการคมนาคมมีความสะดวกกว่าทุกอำเภอในจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครมากที่สุด และมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านอำเภอพระประแดง การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจากกรุงเทพมหานครจะกระจายเข้าสู่อำเภอพระประแดงก่อนเพราะมีอาณาเขตติดกัน ในปี พ.ศ. 2532 อำเภอพระประแดงมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 1,059 โรงงาน และมีจำนวนแรงงาน 72,616 คน

อำเภอพระประแดงนี้เป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ โดยเป็นเมืองหน้าด่านในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดให้มีการสร้างป้อมปราการขึ้น 9 ป้อมปราการ ซึ่งในปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 2 ป้อมเท่านั้น คือ ป้อมปู่เจ้าสมิงพราย และป้อมแสงไฟฟ้าอำเภอพระประแดงมีพื้นที่ทั้งหมด 64.95 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 13 ตำบล คือ ตำบลสำโรงใต้ ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลบางหัวเสือ ตำบลตลาด ตำบลบางนั้ง ตำบลบางจาก ตำบลบางครุ ตำบลบางยอ ตำบลทรงคนอง

ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางกอบัว ตำบลบางน้ำผึ้ง และตำบลบางกระเจ้า มีการบริหารท้องถิ่น 2 แบบคือ เทศบาลเมืองพระประแดง และสุขาภิบาลพระประแดง เส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ ได้แก่ ถนนปู่เจ้าสมิงพรายอยู่บนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา และถนนสุขสวัสดิ์อยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนในพื้นที่บางกระเจ้าเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ถนนเพชรหิรัญส์ โดยตัดผ่านกลางพื้นที่บางกระเจ้าเริ่มจากตำบลทรงคนองไปสิ้นสุดที่ท่าเรือเพชรหิรัญส์ ส่วนการคมนาคมทางน้ำก็ยังคงมีอยู่โดยมีเรือหางยาวบริการรับส่งไปตามคลองต่าง ๆ ในอำเภอพระประแดง การให้บริการด้านสาธารณสุข ในด้านการบริการไฟฟ้ามีการให้บริการค่อนข้างทั่วถึงทั้งอำเภอ แต่การให้บริการด้านประปาส่วนใหญ่เป็นการให้บริการในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล การระบายน้ำเสียยังคงใช้คลองเป็นหลัก การวางท่อระบายน้ำมีการวางท่อระบายน้ำในเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเท่านั้น ประชากรในอำเภอพระประแดงส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในเขตเทศบาล เนื่องจากเป็นย่านการค้าที่สำคัญของอำเภอพระประแดง

อำเภอพระประแดงได้ทำการจดทะเบียนโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2512 โดยมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 33 โรงงาน และได้มีการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมอย่างมากในอำเภอพระประแดง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำการจดทะเบียนทั้งสิ้น 1,059 โรงงาน มีจำนวนแรงงาน 72,616 คน ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งงานที่ใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดงสามารถแบ่งได้เป็น 4 ย่าน คือ

1. ย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนปู่เจ้าสมิงพราย
2. ย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนสุขสวัสดิ์
3. ย่านอุตสาหกรรมบริเวณพื้นที่บางกระเจ้า
4. ย่านอุตสาหกรรมเขตเทศบาลเมืองพระประแดง

โรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดงแบ่งออกเป็น 10 ประเภทตามลักษณะผลิตภัณฑ์

คือ

1. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
2. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลผลิตกิจกรรมเบื้องต้น
3. อุตสาหกรรมสิ่งทอ
4. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์กระดาษ

5. อุตสาหกรรมเคมีและเคมีภัณฑ์
6. อุตสาหกรรมยาง ผลิตภัณฑ์พลาสติกและหนังสัตว์
7. อุตสาหกรรมเกี่ยวกับวัสดุก่อสร้าง
8. อุตสาหกรรมโลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ
9. อุตสาหกรรมซ่อมแซมหรือดัดแปลงเครื่องจักรและเครื่องยนต์
10. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอื่น ๆ

อำเภอพระประแดงมีโรงงานอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรมโลหะและผลิตภัณฑ์โลหะมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมซ่อมแซมหรือดัดแปลงเครื่องจักรและเครื่องยนต์ และอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนประเภทอุตสาหกรรมที่มีน้อยที่สุดในอำเภอพระประแดง ได้แก่ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมจะมีในย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนปู่เจ้าสมิงพรายและย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนสุขสวัสดิ์ ลักษณะการกระจายตัวจะมีความแตกต่างกันคือ ย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนปู่เจ้าสมิงพรายโรงงานอุตสาหกรรมจะกระจุกตัวอย่างหนาแน่นอยู่ในตำบลสำโรงใต้ ส่วนย่านอุตสาหกรรมบริเวณถนนสุขสวัสดิ์โรงงานอุตสาหกรรมจะกระจายตัวอยู่ทั่วไปไม่มีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะตำบลใดตำบลหนึ่ง

ลักษณะของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 16 - 45 ปี และมักเป็นผู้ที่มาจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาส่วนใหญ่จะมีระดับต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากงานที่ทำในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้มากนัก แต่เป็นงานที่ใช้ความชำนาญในการทำงานมากกว่า ค่าจ้างที่ได้รับส่วนใหญ่จะได้รับตามที่กฎหมายกำหนดไว้คือ วันละ 100 บาท แต่การรับรายได้ของผู้ใช้แรงงานมีหลายแบบ คือ รับเป็นรายเดือน รับเป็นรายวัน และรับเป็นรายกำหนดที่เรียกว่า "วิก" ซึ่งมักเป็นช่วง 14 วัน ส่วนค่าใช้จ่ายของผู้ใช้แรงงานก็จะพยายามให้อยู่ในช่วง 100 บาทต่อวันเพราะไม่ต้องการให้เกิดหนี้สิน การอาศัยอยู่ของผู้ใช้แรงงานผู้ที่แต่งงานแล้วมักตัดสินใจอยู่อย่างถาวร ส่วนผู้ที่ยังเป็นโสดคิดว่าจะอาศัยอยู่อย่างชั่วคราวก่อน

การเข้ามาทำงานของผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีเหตุผล คือ ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเพื่อนฝูงชักชวนให้มาทำงานด้วยกัน ตรงกับสมมุติฐานที่ 1 ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีเหตุผลในการเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คือ ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากรายได้ที่ได้รับในชนบทต่ำและไม่แน่นอน ซึ่งการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีรายได้

ที่แน่นอนกว่าและสูงกว่ารายได้ที่ได้รับในชนบท Everett S. Lee. ได้อธิบายถึง การอพยพที่ขึ้นกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับถิ่นปลายทางมีลักษณะเป็นบวก ได้แก่ แรงจูงใจในโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่คิดว่า การได้รับค่าจ้างที่สูงกว่าและย้ายเพราะมีการจ้างงานในถิ่นปลายทาง เมื่อเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมแล้วในตอนแรกก็จะอาศัยอยู่กับเพื่อนฝูงคนรู้จักก่อนแล้วจึงย้ายไปหาที่อยู่ใหม่ การเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานมักเลือกที่จะอาศัยอยู่ใกล้กับที่ทำงาน เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ 2 ผู้ใช้แรงงานจะเลือกที่นักอาศัยใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำงานเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และมักอาศัยในกลุ่มที่ตนเองรู้จักมาก่อน เพราะผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ดังนั้นการเลือกที่นักอาศัยที่ใกล้กับที่ทำงานก็จะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และการที่เข้ามาทำงานในครั้งแรกนั้นผู้ใช้แรงงานมักอาศัยกับเพื่อนฝูงคนรู้จักก่อนเพราะจะได้มีผู้คอยให้คำแนะนำต่าง ๆ ในการย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในระยะแรก และไม่รู้ลึกโตดเดี่ยวเกินไป โดย John F. Kain ได้กล่าวถึงว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำจะเดินทางไปทำงานในระยะทางที่สั้นกว่าผู้ที่มีรายได้สูงและการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีรายได้ต่ำจะอาศัยในบริเวณแหล่งงานโดยไม่คำนึงว่าเป็นแหล่งงานที่ใดและ Brain Goodal กล่าวว่า ผู้อยู่อาศัยมักเลือกที่อยู่อาศัยที่มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกับตนเองดังนั้นผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มักยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณเดิมกับที่ตนเองมาอาศัยในครั้งแรกที่เข้ามาทำงานลักษณะของที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานแบ่งออกได้เป็น 7 ลักษณะ คือ บ้านไม้ชั้นเดียว, บ้านไม้ยกพื้นสูง, ห้องแถวไม้, บ้านครึ่งตึกครึ่งไม้, ห้องแบ่งให้เช่า, บ้านไม้สองชั้น และห้องพักโรงงานอุตสาหกรรม การใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการขาดแคลนเนื่องจากการให้บริการค่อนข้างทั่วถึง แต่การใช้น้ำประปาของผู้ใช้แรงงานที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลยังคงขาดแคลนอยู่เนื่องจากการให้บริการน้ำประปายังไม่ทั่วถึง ผู้ใช้แรงงานต้องซื้อน้ำประปาใช้เป็นตัวถัง หรืออาจใช้น้ำบาดาล บางกลุ่มที่อยู่ริมคลองหรือริมแม่น้ำเจ้าพระยาก็ใช้น้ำจากคลองหรือแม่น้ำ ราคาค่าเช่าที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 500 - 1,000 บาทต่อเดือน ตรงกับสมมุติฐานที่ 3 คือ ผู้ใช้แรงงานจะเลือกที่นักอาศัยโดยคำนึงถึงค่าเช่าที่มีราคาถูกเพียงอย่างเดียว ส่วนในเรื่องสภาพของบ้านหรือสภาพแวดล้อมจะไม่คำนึงถึงดังนั้นที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานมักจะมีปัญหาต่าง ๆ มากมายเนื่องจากราคาค่าเช่าที่ถูกจึงมีสภาพบ้านไม้ดีและสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยไม่ดี ปัญหาของที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำเน่าเหม็น และปัญหาการ

ขาดแคลนน้ำประปา

ที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานและสถานที่ทำงานส่วนใหญ่จะอยู่ในรัศมี 1 กิโลเมตร เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยการเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานจะไม่นำปัจจัยถึงสิ่งใดเพียงให้อาศัยอยู่ได้และราคาเช่าถูกก็พอซึ่ง Brain Goodal ได้กล่าวว่าการเลือกที่อยู่อาศัยขึ้นอยู่กับรายได้ที่ได้รับ การเข้าถึงแหล่งงานจะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทางจากบ้านไปทำงาน จึงทำให้ผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยจำเป็นต้องอาศัยใกล้กับที่ทำงานและต้องมีราคาเช่าถูก การเดินทางไปทำงานของผู้ใช้แรงงานนิยมใช้การเดินทางไปทำงานซึ่งใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 10 - 20 นาที ปัญหาของการเดินทางไปทำงานของผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ได้แก่ ปัญหาน้ำท่วมทำให้การเดินทางลำบาก

การดำเนินชีวิตของผู้ใช้แรงงานหลังจากการเลิกทำงานแล้ว ผู้ใช้แรงงานจะมีซื้ออาหารระหว่างทางจากที่ทำงานก่อนกลับบ้าน อาหารที่ซื้อมักเป็นอาหารสำเร็จรูป เพราะไม่ต้องเสียเวลาประกอบอาหาร และที่อยู่อาศัยไม่มีตู้เย็นแช่อาหารสดและไม่มีพื้นที่พอสำหรับเป็นครัวประกอบอาหารหลังจากการรับประทานอาหารเย็นเรียบร้อยแล้ว ผู้ใช้แรงงานแต่ละคนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ กันไป โดยส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ นอนพักผ่อน ทำงานบ้าน และนั่งเล่นพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ส่วนกิจกรรมในวันหยุดงานของผู้ใช้แรงงานก็จะคล้าย ๆ กับกิจกรรมในตอนเย็นหลังเลิกงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านของผู้ใช้แรงงานมักเป็นการร่วมกันทำบุญ ตักบาตร และการจัดงานเลี้ยงในโอกาสพิเศษต่าง ๆ สำหรับการรักษานายาบาลของผู้ใช้แรงงานมักไปคลินิกเอกชนซึ่งใกล้กับที่อยู่อาศัย เพราะได้รับความสะดวกในการรักษาไม่ต้องเข้าคิวงานและค่ารักษานายาบาลไม่ค่อยแพงนัก ส่วนการไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐเมื่อการรักษาที่ต้องใช้จ่ายสูง เช่น ต้องรับการผ่าตัด เป็นต้น การศึกษาของบุตรของผู้ใช้แรงงานถ้าบุตรยังเล็กอยู่ก็จะศึกษาในโรงเรียนใกล้ ๆ บ้าน ถ้าเป็นบุตรที่โตต้องศึกษาในระดับที่สูงขึ้นก็จะไปเรียนในโรงเรียนที่ไกลจากที่อยู่อาศัย

การจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ใช้แรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า ในปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนผู้ใช้แรงงาน 72,616 คน โรงงานอุตสาหกรรมสามารถจัดหาที่พักได้มีอยู่ 22,484 คน ส่วนที่เหลือจำนวน 50,132 คน ต้องหาที่พักอาศัยเอง และการคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2542 จะมีจำนวนผู้ใช้แรงงาน 96,105 คน จะมีผู้ใช้แรงงานที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองจำนวน 81,881 คน ที่จะต้องหาที่อยู่อาศัยเอง ซึ่งทางโรงงานอุตสาหกรรมไม่สามารถที่จะจัดหา

ที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้แรงงานได้ทุกคนจึงเกิดบ้านเช่าราคาถูกสำหรับผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก โดยจะสร้างบนพื้นที่สวนเดิมเพราะราคาที่ดินยังไม่สูงมากนักคุ้มค่ากับการลงทุน แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะการทำลายพื้นที่สวนในบริเวณเขตบางกระเจ้า จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้จากทั้งภาครัฐและเอกชน

จากการศึกษารูปแบบที่อยู่อาศัยของผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอพระประแดงผู้ทำการวิจัยได้พบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้ใช้งานในประเด็นต่าง ๆ จึงได้สรุปปัญหาเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ปัญหาสภาพที่อยู่อาศัย

บ้านเช่าของผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอพระประแดง นั้นมักสร้างอย่างง่าย ๆ การสร้างเป็นไปโดยไม่มีแบบแผนใด ๆ เป็นการสร้างตามความพอใจของเจ้าของที่ดิน ขนาดของบ้านเช่าหรือห้องว่างจึงมีขนาดเล็กเพื่อที่จะสร้างบ้านเช่าหรือห้องว่างให้ได้จำนวนมากที่สุด ทำเลที่ทำการก่อสร้างบ้านเช่าหรือห้องว่างมักเป็นพื้นที่ที่เป็นสวนเดิม โดยเฉพาะในพื้นที่บางกระเจ้า เนื่องจากราคาที่ดินยังไม่สูง การลงทุนสร้างที่อยู่อาศัยยังคุ้มค่าอยู่ การสร้างที่อยู่อาศัยไม่มีการถมที่สวนก่อนการก่อสร้าง แต่จะสร้างคร่อมบนร่องสวนเลย การอาศัยอยู่ในบ้านเช่าที่สร้างบนสวนเดิมนั้น มักประสบปัญหาเรื่องน้ำเน่าเหม็นและยุงรบกวน เนื่องจากผู้ที่อยู่อาศัยมักทิ้งขยะและน้ำใช้แล้วลงใต้ถุนบ้านไปรวมกันในท้องร่องของสวน เมื่อมีการทิ้งไว้นานก็จะมีกลิ่นเหม็นของขยะทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน และน้ำที่ขังในท้องร่องสวนเป็นที่เพาะพันธุ์ของยุงชนิดต่าง ๆ ซึ่งในฤดูฝนอาจเกิดการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกได้และในฤดูน้ำหลาก (ประมาณเดือนกันยายน ถึง เดือนธันวาคม) น้ำทะเลจะหนุนน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาให้สูงขึ้น ในพื้นที่ที่เป็นสวนมักเป็นพื้นที่ต่ำน้ำจึงท่วมถึง ในบางแห่งอาจสูงถึง 1 เมตร ทำให้การเดินทางไปทำงานของผู้ใช้งานลำบาก ทางเดินในที่อยู่อาศัยมีขนาดคับแคบโดยเฉพาะในพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมบริเวณบางกระเจ้า ทางเดินมีขนาดความกว้างประมาณ 80 เซนติเมตร ถึง 1 เมตร เพื่อเป็นการประหยัดพื้นที่ปลูกสร้าง ซึ่งถ้าหากเกิดอัคคีภัยในที่อยู่อาศัยก็จะทำให้การย้ายของออกลำบากและการดับเพลิงของผู้ที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่กระทำได้โดยลำบาก บ้านเช่าหรือห้องว่างบางแห่งจะสร้างอยู่ใกล้ ๆ กับโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมักเป็นบ้านที่สร้างนานแล้วเพราะราคาที่ดินยังไม่สูง ผู้ที่อยู่อาศัยมักประสบปัญหาการรบกวนของเสียงเครื่องจักรทำงานซึ่งในบาง

โรงงานอุตสาหกรรมมีการทำงานตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้อยู่อาศัยนอนหลับพักผ่อนไม่เต็มที่ และ การที่บ้านเช่าหรือห้องว่างมีขนาดที่ค่อนข้างเล็กผู้ที่อาศัยอยู่ในบางครั้งจะรู้สึกอึดอัด โดยเฉพาะ การอาศัยอยู่รวมกันมาก ๆ ทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยรู้สึกหงุดหงิดกับการต้องอาศัยอย่างอึดอัด

5.2 ปัญหาการขาดแคลนน้ำประปา

การที่มีการสร้างที่อยู่อาศัยตามความพอใจของผู้สร้างไม่มีการเกาะกลุ่มกันสร้าง ทำให้การให้บริการของรัฐบาลในด้านประปาบริการได้ไม่ทั่วถึง เพราะการลงทุนต่าง ๆ มีต้นทุนสูงไม่สามารถให้บริการไปได้ทั่วถึงทั้งพื้นที่ การให้บริการของรัฐจะลงทุนในพื้นที่ที่เป็นเขตเทศบาลเมืองพระประแดงและเขตสุขาภิบาลพระประแดงก่อน เนื่องจากมีงบประมาณสำหรับการลงทุนจากรัฐ ส่วนพื้นที่ที่อยู่นอกเขตการลงทุนถ้ามีถนนสายหลักผ่านก็ยังมีน้ำประปาบริการ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ห่างจากถนนสายหลักไปการให้บริการยังไม่ถึง ดังนั้นผู้ที่อาศัยอยู่จำเป็นต้องใช้วิธีการซื้อน้ำประปาเป็นตุ่มมาใช้หรืออาจใช้น้ำบาดาล บางกลุ่มที่อาศัยใกล้กับริมแม่น้ำเจ้าพระยาหรือริมคลองก็ใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาหรือจากคลอง ซึ่งน้ำที่ใช้จะมีสารพิษจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม อาจทำให้ผู้ใช้ น้ำจากแม่น้ำหรือคลองนี้ได้รับพิษเข้าสู่ร่างกายและอาจเกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมา

5.3 ปัญหาขยะ

ในบริเวณที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานนี้ไม่มีการเก็บกำจัดขยะแต่อย่างใด ผู้ใช้แรงงานที่มีเศษขยะหรือสิ่งของที่ไม่ต้องการจะใช้แล้วจะทิ้งลงใต้ถนนหรือที่ที่เป็นที่ว่างใกล้ ๆ ที่อาศัยอยู่ทำให้เกิดเป็นกองขยะที่มีขนาดใหญ่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ ถ้ามีแมลงวันที่ตอมขยะเหล่านี้แล้วไปตอมอาหารของผู้ใช้แรงงานที่รับประทานเข้าไปก็อาจทำให้เกิดเจ็บป่วยได้ โดยเฉพาะโรคอหิวาตกโรค

5.4 ปัญหาที่อยู่อาศัยต่อสภาพแวดล้อม

จากความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุก ๆ ปี ทำให้มีการสร้างบ้านเช่าหรือห้องว่างเพิ่มขึ้น การก่อสร้างในปัจจุบันมักจะสร้างในพื้นที่ส่วนเพราะราคาที่ดินยังไม่สูง จึงทำให้มีการทำลายพื้นที่ส่วนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะบางกระเจ้ามี

การสร้างบ้านเช่าเพิ่มกันมากขึ้น สำหรับที่อยู่อาศัยที่อยู่ในพื้นที่สวน การสร้างที่อยู่อาศัยมักสร้างแบบยกพื้นสูง การทิ้งเศษขยะสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียของผู้อยู่อาศัยที่ทิ้งลงใต้ถุนบ้าน เมื่อน้ำทะเลหนุนน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาสูงขึ้นมาท่วมพื้นที่สวนนี้ เมื่อระดับน้ำลดลงก็จะพัดพาเศษขยะเหล่านี้ไปด้วย ทำให้เกิดปัญหาสิ่งปฏิกูลในแม่น้ำเจ้าพระยา

5.5 ปัญหาการจราจรติดขัด

โรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดงที่ไม่มีสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้แรงงานก็อาจมีสวัสดิการเรื่องรถรับ-ส่งแทน รถรับ-ส่งของโรงงานอุตสาหกรรมนี้มักเป็นการเช่ารถบัสที่มีขนาดใหญ่มารับ-ส่งพนักงาน เมื่อมีการรับพนักงานมาส่งที่โรงงานอุตสาหกรรมเรียบร้อยแล้ว ก็จะจอดรถในบริเวณหน้าโรงงานอุตสาหกรรมนั้น เนื่องจากในโรงงานอุตสาหกรรมไม่มีที่สำหรับจอดรถขนาดใหญ่ได้ การจอดอยู่หน้าโรงงานอุตสาหกรรมจะเป็นการกีดขวางทางจราจร เพราะรถบัสจะเลยล้ำไปในพื้นที่ผิวการจราจร และถนนในอำเภอพระประแดงซึ่งมีถนนสายหลักอยู่ 2 สาย คือ ถนนปู่เจ้าสมิง-พรายและถนนสุขสวัสดิ์ ปรกติการจราจรติดขัดอยู่แล้วเนื่องจากมีรถบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่วิ่งรับ-ส่งสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นประจำ เมื่อมีรถบัสเข้ามาวิ่งเพิ่มก็จะทำให้การจราจรยิ่งติดขัดเพิ่มมากขึ้น

5.6 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอพระประแดง

จากการศึกษาของผู้วิจัย เรื่องรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม อำเภอพระประแดง ได้พบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน คือ ปัญหาสภาพที่อยู่อาศัย ปัญหาที่อยู่อาศัยต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของผู้ใช้แรงงานลดลง เนื่องจากความไม่เหมาะสมในสภาพที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน คือ การสร้างที่พักอาศัยให้กับผู้ใช้แรงงาน โดยเป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการยกคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานให้ดีขึ้นและสามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพของร่างกาย พื้นที่ที่ดำเนินโครงการควรเป็นพื้นที่ที่มีระบบสาธารณูปโภคพร้อมแล้ว มีถนนเข้าถึงที่ที่ตั้งโครงการ ราคาที่ดินยังไม่ควรจะสูงมากนักเพื่อให้

การลงทุนมีต้นทุนที่ไม่สูงมาก ควรเป็นที่ที่ยังไม่มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างมากนักเพื่อความสะดวกในการปรับปรุงพื้นที่ การลงทุนเป็นการร่วมกันระหว่างเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดง และรัฐโดยมีตัวแทนคือ การเคหะแห่งชาติ

มีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ

- 1) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง
- 2) ป้องกันการบุกรุกพื้นที่บางกระเจ้า เพื่อสร้างเป็นบ้านเช่าให้กับผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม
- 3) เป็นการช่วยลดการลงทุนด้านสาธารณูปโภคของรัฐ
- 4) เพื่อเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะแนวทางหลักการปฏิบัติที่เหมาะสมมีดังนี้ คือ

การลงทุนซื้อที่ดินให้การเคหะแห่งชาติเป็นผู้จัดการลงทุนซื้อ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการตกลงจัดซื้อที่ดินเป็นผืนเดียวกัน การสร้างอาคารเป็นการลงทุนของเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอพระประแดงโดยกำหนดให้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กขึ้นไป การก่อสร้างเป็นไปตามแบบอาคารมาตรฐานของการเคหะแห่งชาติ ตามมาตรฐานที่ทางการเคหะแห่งชาติกำหนดไว้พื้นที่ 33 ตารางเมตรต่อผู้อยู่อาศัย 5 คน แต่ในโครงการนี้กำหนดให้ผู้ใช้แรงงานสามารถนำครอบครัวมาอาศัยอยู่ด้วยกันได้เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานได้มีกำลังใจในการทำงานเนื่องจากได้อยู่ด้วยกันทั้งครอบครัว ทำให้เกิดความอบอุ่นไม่ต้องคิดถึงครอบครัวที่ต้องแยกกันอยู่ การทำงานก็จะทำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยลดขนาดของที่พักอาศัยเหลือเพียง 20 ตารางเมตรต่อ 1 ครอบครัว ดังนั้นความต้องการที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเท่ากับ 53,826 หน่วย การก่อสร้างมีการสร้างคันดินล้อมรอบโครงการเพื่อป้องกันน้ำท่วม และมีการติดตั้งเครื่องสูบน้ำที่มุมทั้งสี่ของโครงการเพื่อสูบน้ำออกในกรณีที่น้ำท่วมพื้นที่โครงการ มีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะทิ้งน้ำใช้ทั้งหมดลงท่อระบายน้ำ และมีการสร้างเตาเผาเพื่อเผาขยะที่มีการทิ้งของผู้ที่อาศัยในโครงการ ในโครงการมีการก่อสร้างสวนพักผ่อนหย่อนใจและสนามเด็กเล่นให้แก่ผู้ใช้แรงงานเดินเล่นพักผ่อนในยามที่เลิกจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาจจะนำบุตรมาเล่นในสนามเด็กเล่นตอนเย็น ๆ เพื่อเป็นการคลายความเครียดจากการทำงานและทำให้

สุขภาพจิตของผู้ใช้แรงงานพลัดโปร่งไม่ต้องอยู่อย่างอึดอัดแต่ภายในห้องพักอาศัย ในพื้นที่โครงการบริเวณด้านหน้ามีการตั้งตลาดสดเพื่อขายสินค้าและอาหารให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องซื้ออาหารมาจากข้างนอก และเป็นการสะดวกเนื่องจากเมื่อซื้ออาหารเรียบร้อยแล้วก็สามารถเข้าที่พักอาศัยได้ทันทีไม่ต้องหิ้วอาหารกลับ มีการทำถนนใหม่ตัดไปสู่ถนนปู่เจ้าสมิงพราย และริมแม่น้ำในตำบลบางหัวเสือ บริเวณริมแม่น้ำควรมีการสร้างท่าเรือข้ามฟากสำหรับผู้ใช้งานที่ทำงานอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเรือจะข้ามไปยังตำบลบางจาก ตำบลบางผึ้ง และที่ท่าเรือหน้าว่าการอำเภอพระประแดง และท่าเรือนี้ควรมีขนาดรองรับได้ประมาณ 200 คนมีการจัดรถประจำทางระหว่างท่าเรือกับที่ตั้งโครงการและถนนปู่เจ้าสมิงพราย กับที่ตั้งโครงการ

การลงทุนโครงการนี้มีข้อดีคือ

- 1) การลงทุนสาธารณูปโภคของรัฐต่ำลง เพราะเป็นการลงทุนในจุดเดียวคือที่ตั้งของโครงการ และสามารถวางแผนการก่อสร้างได้ล่วงหน้า
- 2) การทิ้งน้ำเสียลงที่ระบายน้ำได้รับการบำบัดก่อน ไม่เป็นการทำลายสภาพแวดล้อม
- 3) มีการกำจัดขยะ โดยมีการสร้างเตาเผาขยะของโครงการเอง เป็นการรักษาความสะอาดในโครงการ
- 4) ผู้ใช้แรงงานที่อาศัยอยู่ในโครงการมีสุขภาพจิตดีขึ้น เนื่องจากที่อยู่อาศัยมีสภาพแวดล้อมที่ดี การทำงานสามารถทำงานได้เต็มที่
- 5) ป้องกันการเกิดบ้านเช่าที่ไม่มีแบบแผน เพราะหากปล่อยให้มีการสร้างบ้านเช่าไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่บางกระเจ้า ในอนาคตอาจกลายเป็นแหล่งสลัมที่ใหญ่ที่สุดก็เป็นได้
- 6) สามารถรักษาพื้นที่บางกระเจ้าให้ยังคงเป็นพื้นที่สวนอยู่ เพราะเป็นการสกัดกั้นการก่อสร้างบ้านเช่าราคาถูก ซึ่งในปัจจุบันมีการสร้างบ้านเช่าจำนวนมากในพื้นที่ที่ยังเป็นสวนอยู่
- 7) ผู้ใช้แรงงานมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในที่อยู่อาศัย ไม่ต้องอดอยู่แต่ในที่พักอาศัย เพราะมีการจัดสวนสาธารณะไว้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สามารถอยู่อาศัยพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัวโดยไม่ต้องเสียกำลังใจในการทำงานเพราะคิดถึงครอบครัว

การลงทุนในโครงการนี้จำเป็นต้องมีการลงทุนเงินจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรเป็นความร่วมมือกันระหว่างภาคีและเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม โดยการออกเป็นกฎหมายท้องถิ่นบังคับให้โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งในอำเภอระประแดงต้องมีการจัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ใช้งานที่ทำงานในโรงงาน ทั้งนี้เพราะการก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นเงินที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นจำนวนมาก เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมต้องสูญเสียกำไรจำนวนมากในการสร้างที่อยู่อาศัยนี้ ดังนั้นการขอความร่วมมือจากเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในการสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้งานเป็นไปได้ยากมาก จึงควรออกเป็นกฎหมายท้องถิ่นเพื่อบังคับให้เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมหรือผู้ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ในอำเภอระประแดงปฏิบัติ และการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยนี้เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมสามารถนำเอามูลค่าของอาคารที่อยู่อาศัยมาคิดเป็นค่าเสื่อมของทรัพย์สินได้เพื่อเป็นการจูงใจทางหนึ่ง และการกำหนดผู้อยู่อาศัยควรกำหนดเป็นผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 3 ปีขึ้นไป เพื่อประโยชน์แก่เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมเพราะผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรมจะมีการย้ายเข้า-ออกเป็นประจำทุก ๆ เดือน ทำให้ในบางช่วงโรงงานอุตสาหกรรมมีการขาดแคลนแรงงานในการผลิต เมื่อกำหนดให้ผู้ที่มิสิทธิเข้าอยู่อาศัยได้ต้องมีอายุการทำงานเกิน 3 ปีขึ้นไปเพื่อเป็นหลักประกันว่าโรงงานอุตสาหกรรมสามารถควบคุมจำนวนแรงงานในโรงงานได้ และจะไม่เกิดภาวะการขาดแคลนแรงงานในบางช่วง โดยมีการเก็บค่าเช่าในราคาที่ถูกว่าบ้านเช่าทั่วไป โดยเป็นการแบ่งรายได้ร่วมกันระหว่างภาคีและเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมตามสัดส่วนการลงทุนก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะเบื้องต้นเป็นประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินการเตรียมพื้นที่รองรับความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องที่อยู่อาศัยและเพื่อให้การวางแผนด้านที่อยู่อาศัยของผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเสนอแนวทางบางประการที่สอดคล้อง โดยดำเนินการพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการวางแผนที่อยู่อาศัยของผู้ใช้งานในโรงงานอุตสาหกรรม แนวทางดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายระดับชาติ นโยบายระดับจังหวัดสมุทรปราการ และนโยบายระดับท้องถิ่น

-นโยบายระดับชาติ

1. กระจายการสร้างงานในชนบทเพื่อเป็นการป้องกันการอพยพแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมือง
2. สร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีแหล่งอุตสาหกรรม เพื่อรองรับแรงงานที่อพยพเข้ามาทำงาน

-นโยบายระดับจังหวัดสมุทรปราการ

1. รัฐพึงเร่งรัดให้ประกาศใช้ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะเพื่อความคุ้มครองใช้ที่ดินและชลอการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. บริเวณย่านอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก รัฐควรมีการกำหนดการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมทั้งในด้านที่ตั้งและสภาพแวดล้อม
3. กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการก่อสร้างบ้านเช่าราคาถูก เพื่อป้องกันการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานซึ่งจะส่งผลเสียต่อผู้อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม
4. การประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณูปโภคเพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงแก่ประชาชนทุกคน
5. ที่ดินที่ว่างเปล่าของทางรัฐหากมิได้นำมาใช้ประโยชน์แต่อย่างใดมีการปล่อยทิ้งที่ดินรกร้างมิได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้น ควรจะนำมาจัดสรรให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเช่าอาศัยอยู่
6. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนของเอกชนในการเร่งรัดพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มีมาตรฐานให้แก่ประชาชนทุกระดับรายได้ โดยให้เพียงพอับความต้องการของประชาชน
7. การร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการลงทุนสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกหรือการขอความร่วมมือจากเจ้าของที่ดินให้ผู้ที่มีรายได้น้อยเช่าที่ดินอยู่อาศัยได้

-นโยบายระดับท้องถิ่น

1. รัฐมีการกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมแต่ละโรงงานในพื้นที่ต้องมีการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้แรงงานที่ทำงานอยู่ในโรงงาน

2. การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการสร้างบ้านเช่าในพื้นที่ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้เช่าอยู่อาศัยและป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการสร้างบ้านเช่าที่ไม่ได้มาตรฐาน

3. ยกระดับรายได้ของผู้ใช้แรงงาน เช่น การฝึกอาชีพให้แก่แม่บ้านตามความถนัดและตามความต้องการของตลาด เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

4. มีการร่วมมือระหว่างรัฐกับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ จัดหาที่พักอาศัยให้แก่ผู้ใช้แรงงาน

5. กำหนดมาตรการจูงใจให้ผลประโยชน์แก่เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการยอมลงทุนจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ใช้แรงงาน

6. กำหนดพื้นที่ห้ามปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างทุกชนิดในบริเวณพื้นที่บางกระเจ้า เพื่อเป็นการรักษาสภาพพื้นที่สีเขียวให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะเบื้องต้นดังกล่าว เพื่อประกอบการวางแผนที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม โดยเป็นการลดปัญหาความต้องการในด้านที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน และเป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ส่วนเพื่อทำเป็นบ้านเช่าราคาถูกให้แก่ผู้ใช้แรงงาน การวางแผนจะบรรลุผลสำเร็จได้ก็ควรมีการดำเนินการตามนโยบายหรือมาตรการที่เสนอไว้อย่างสอดคล้องทุกระดับ

5.7 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานกับแหล่งที่ทำงาน ตลอดจนขอบเขตการรับบริการต่าง ๆ ของผู้ใช้แรงงาน ศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน การตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงาน ศึกษาปัญหาที่อยู่อาศัยและปัญหาในด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้แรงงาน ผู้ศึกษาเห็นว่าประเด็นในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ควรเป็นการศึกษามาตรฐานที่อยู่อาศัยของผู้ใช้แรงงานว่าควรมีอะไรบ้าง เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงาน และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้ใช้แรงงาน